

פניני הרמז

י"ל ע"י "קהילת הרמה" בירושלים עיה"ק תובב"א
שע"י יוצאי ישיבה הרמה דלונדון יצ"ו

בנשיאות עט"ר מרן ראש הישיבה הגאון רבי אליקים שלעזינגער שליט"א

פניני רבינו:

וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב באל שדי וגו'. (ו. ג.), ופי' רש"י וארא, אל האבות ע"כ, וכבר תמה העולם מה הוסיף רש"י בזה? וי"ל פשוט, דהנה איתא בסוף פרשת שמות שהקב"ה היה לו טענה על מרע"ה על שהרהר אחרי מידותיו ית', משא"כ האבות לא הרהרו אחריו (רש"י לעיל ו. א.), והיינו כדרך משל, אדם מוכיח לחבירו למה אינו מתנהג והולך בדרכי אבותיו, והרי אביך היה צדיק וכו' א"כ גם עליך להתנהג כן, וזה דקאמר רש"י וארא אל האבות, דהיינו מפני שאברהם יצחק ויעקב היו אבות, א"כ גם אתה עליך להתנהג כמותם, ולא להרהר אחרי מידותי.

(מתוך שיעור חומש שנת תשנ"ז לפ"ק - כתבי תלמידים)

וידבר משה כן אל בני ישראל ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה. (ו. ט.), באור החיים הקדוש: "מקוצר רוח. אולי כי לצד שלא היו בני תורה לא שמעו, ולזה יקרא קוצר רוח כי התורה מרחבת לבו של אדם" ע"כ, י"ל הביאור עפ"י דאיתא בגמרא ברכות (דף לב:): "א"ר יוחנן כל המאריך בתפלתו ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנא' תוחלת ממושכה מחלה לב מאי תקנתיה יעסוק בתורה", ועיון תפלה הפירוש שמצפה מתי ימלאו משאלותיו ואין לו סבלנות, ומבואר שהעסק בתורה מועלת להרחבת הלב דהיינו סבלנות, וזה דקאמר האוהחה"ק שבני ישראל במצרים שהיו בני קוצר רוח דהיינו חוסר סבלנות, היינו מפני שלא היו בני תורה.

(שם)

ואני אקשה את לב פרעה והרביתי את אתתי ואת מופתי בארץ מצרים. (ז. ג.), מבואר דתכלית כל המכות היתה כדי שיתרבה כבודו ית"ש בעולם, ויש להוסיף בזה עפי מה דמבואר בחז"ל (עי' שמות רבה ט, ט, וראה באורך בסדר היום ענין עשר מכות) בסדר המכות, כי תחלה נלקו מים ואח"כ העפר ואח"כ האדם והבהמה וכו', הכל עם סדר נפלא, להורות שכל מקרה בעולם הכל מאתו ית' עם חשבון וסדר מדוייק, ואין כאן מקרה כלל שהוא היפך הסדר, ויש להוסיף שלכן נהגו בישראל לכנות ליל פסח בשם 'סדר נאכט' [ליל הסדר], להשריש בלנו שכל הבריאה הכל הולך בהשגחה פרטית, ועפ"י סדר מדוייק שהקב"ה עושה כרצונו, ואין דבר מקרה בעולם כלל, וכמבואר ברמב"ן סוף פרשת בא עיי"ש.

(מתוך הגדה של פסח 'מבית אב')

והפלה ה' בין מקנה ישראל ובין מקנה מצרים ולא ימות מכל לבני ישראל דבר. (ט. ד.).
מה שנאמר הפלאה דוקא במכת ערוב, כי אמנם גם בשאר המכות נשמרו ישראל מללקות
בהשגחה מיוחדת, אבל בערוב אפשר שאע"פ שהקב"ה הניח הדבר לטבע הערוב, הרי
מטבעם של בהמות וחיות אינם מזיקים לכשרים, כמבואר ברמב"ן פרשת בחוקותי מענין
יוסף ודניאל שאימת האדם השלם עליהם, וא"כ מכח זה נתברר ביותר מעלתם של ישראל
היראים את ד' שבעצם טבע הבריאה הוטבע הדבר, וזה שנאמר כאן והפליתי וכו' למען
תדע כי אני ד' בקרב הארץ, פי' במהלכה הטבעי של הארץ וכמשנ"ת.

עוד י"ל מה שנאמרה הפלאה בערוב יותר מבשאר מכות, דאע"פ שכל המכות לא
הזיקו לבני ישראל אבל באדמתם שלטה המכה, משא"כ בערוב לא שלטה המכה כלל
בארץ גושן [וכן במכת דבר נאמרה הפלאה שלא שלטה המכה בבהמתם וזוהי הפלאה של בני
ישראל שגם במושבם ורכושם נבדלים הם מן העכו"ם ואין דרכם דרכיהם].

(מתוך ספר בית אב על התורה ח"א)

* * *

פניני רבינו - בהלכה:

ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה' וגו'. (ט. כט.), ברש"י: "כצאתי את העיר. מן
העיר, אבל בתוך העיר לא התפלל, לפי שהיתה מלאה גלולים" ע"כ, יעויין בשו"ת תרומת הדשן (סי' ו)
שכתב על פי זה שאסור להתפלל בתוך עיר שיש בו עבודה זרה עיי"ש, ויש לדון לפי"ז איך מותר
להתפלל בתוך עיירות שלנו שפעמים ויש בהם עבודה זרה, כמו כן דנו פוסקי זמננו האם מותר לענות
'אמן' על ברכה דרך הטלפון, מכיון שהחוטאים עוברים עיירות שיש בהם עבודה זרה, וצ"ע בכל זה.

(מתוך שיעור חומש שנת תש"ס לפ"ק - כתבי תלמידים)

* * *

קול רבינו [מאמרי מוסר והשקפה]:

מאמר "גאולה על ידי הקב"ה"

[מתוך ספר בית אב שיחות החדש]

* * *

הגאולה העתידה יהיה ע"י הקב"ה, קל ד' ויאר לנו,
וכמ"כ שאמר הקב"ה אנכי ארד עמך ואעלך גם
עלה [ומשמע שם במדרש בסוף דבריו שבאמת לא
היתה גאולה קיימת כיון שהיה בתוך הזמן].

והנה הקשה תלמיד אחד שהרי הגאולה האחרונה
יהא ע"י משיח צדקנו שהוא ג"כ בשר ודם,

לפלא שמרע"ה ניסה כ"כ לסרב השליחות של
הגאולה. ויובן עפ"י מש"כ בבית הלוי (כאן) שידע
שם הגאולה ע"י בנ"א יחזרו וישתעבדו, ורק אם
הגאולה ע"י הקב"ה תהיה גאולה קיימת, והביא
ע"ז המדרש (תהלים לו) משל לאדם שהדליק הנר
וכבה והדליק וכבה אמר מה לי להדליק וחזור
ונכבה אמתין עד עמוד השחר, ונאמר בזה כי רק

וכדאיתא ברמב"ם הלכות מלכים (פי"א ה"ד): "ואם יעמוד מלך מבית דוד הוגה בתורה ועוסק במצות כדוד אביו כפי תורה שבכתב ושבעל פה ויכוף כל ישראל לילך בה ולחזק בדקה וילחם מלחמות ה' הרי זה בחזקת שהוא משיח אם עשה והצליח ובנה מקדש במקומו וקבץ נדחי ישראל הרי זה משיח בודאי ויתקן את העולם כלו לעבוד את ה' ביחד" כו' עכ"ל.

ונראה לבאר הענין הזה קצת באופן אחר ועפ"י דברי מרן (הגרי"ז מבריסק) זצ"ל (על התורה כאן) שבאמת נתקיימה היציאה מארץ מצרים ע"י הקב"ה, וכן יהיה לעת"ל. דהנה כתיב (ג. יא - יב) "ויאמר משה אל האלהים מי אנכי כי אלך אל פרעה וכי אוציא את בני ישראל ממצרים: ויאמר כי אהיה עמך וזה לך האות כי אנכי שלחתיך בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלהים על ההר הזה". ודייק מרן דלפירש"י שם נאמרו כאן ג' דברים, דז"ל רש"י: "השיבו על ראשון ראשון ועל אחרון אחרון, שאמרת מי אנכי כי אלך אל פרעה, לא שלך היא כי אם משלי כי אהיה עמך, וזה המראה אשר ראית בסנה לך האות כי אנכי שלחתיך ותצליח בשליחותי וכדאי אני להציל כאשר ראית הסנה עושה שליחותי ואיננו אוכל כך תלך בשליחותי ואינך ניזוק, וששאלת מה זכות יש לישראל שיצאו ממצרים דבר גדול יש לי על הוצאה זו שהרי עתידים לקבל התורה על ההר הזה לסוף שלשה חדשים שיצאו מצרים" עכ"ל.

אמנם מלשון הרמב"ם בהלכות יסודי התורה (פ"ב ה"ב) משמע דדבר אחד הוא, ש"זה לך האות שאנכי שלחתיך" קאי על מת"ת שאז יודע לכל שאנכי שלחתיך, שענינו ראו ולא זר שהקב"ה מדבר עם משה, ופי' אהיה עמך ר"ל שיגיע למעלה שהשכינה מדברת מתוך גרונו וממילא לא תהיה הגאולה ע"י שליח רק ע"י הקב"ה בכבודו ובעצמו, פי' שע"י שהשכינה מדברת מגרונו של משה נתקיימה ההבטחה של ואהיה עמך והגאולה ע"י הקב"ה, ע"כ תוכן דברי מרן זצ"ל.

ונראה שזהו גם ביאור וידבר אלקים אל משה לאמר, שאכן דיבורו של משה היה דיבורו של הקב"ה, וכמש"כ משה ידבר והאלקים יעננו בקול (לקמן יט. יט.), וז"פ וידבר ד' וגו' לאמר, דהלאמר הזה הוא דיבורו ית"ש.

והנה יעויין בנפש החיים (שער ד פרק יד), וכן הביא מרן מהילקוט עה"פ בתהלים (פח. ב.) צעקתי בלילה

נגדך, שכל ת"ח שיושב בינו לבין עצמו וקורא ושונה כביכול הקב"ה יושב כנגדו וקורא עמו שהיה [דוד המלך] עוסק בתורה בלילה, וזה לשון הנפה"ח: "גם עתה בכל עת ממש שאדם עוסק בתורה והוגה בה הוא דבוק על ידה בדבור ית' ממש וכו' אותה תיבה ממש נחצבת אז להבת אש מכיל ית"ש לכן ארז"ל והיו הדברים כנתינתן מסיני". ונראה [וכתבתי בזה בבית אב עה"ת] שזהו פי' מש"כ במתן תורה ולא יסף (דברים ה. יט.), ופירש"י באותו פומבי, אבל גוף מהות דיבורו ית"ש הם דברי תורה שכל אחד ואחד לומד גם עתה.

ואיתא עוד בהקדמה לשו"ת בית הלוי כי ת"ח הוא גוף הקדושה וע"כ משמשי ת"ח הם תשמיש קדושה וע"כ הם מקיימים בזה לדבקה בו, כי הת"ח כקלף של ס"ת דכתיב כתבם על לוח לבך [דאלו היה רק כחפץ מצוה אין תשמישי מצוה קדושה ונזרקים]. וכתב עוד שם דקיי"ל הזמנה למצוה לאו מילתא אבל הזמנת גוף קדושה קדוש, וע"כ בר בי רב דחד יומא והחולק ומזמין עצמו ללמוד תורה, הוא כבר בכלל הזמנה לגוף הקדושה, והמקבל עליו עול תורה מעלים עליו כאילו קיימה.

והנה לפי"ז נתבאר שפיר, כי משה רבינו ע"ה בהר סיני בלמדו תורה נתקיים אז ואנכי אהיה עם פיך, והרי כאילו הקב"ה דיבר עם ישראל כמש"כ מרן שאז נתקיים אנכי, ויש להוסיף לפי"ז דכיון שאמר הקב"ה שיציאת מצרים הוא לקבל התורה, והיו הזמנה לגוף הקדושה כבר נחשבה גם היציאה ממצרים ע"י הקב"ה עצמו, וזש"א כי אהיה עם פיך במת"ת ובהוציאך את העם תעבדון את האלקים בהר הזה, ובוה נתקיים ואעלך גם עלה, אני בעצמי [וביותר לפמש"כ באור החיים (בראשית מו. ד.) כי יש כמה בחינות של גילוי שכינה, ביהמ"ק נבואה ותורה, וכדאיתא באבות (פ"ג מ"ו) שכשיושבים ועוסקים בתורה שכינה עמהם, ופי' כי אנכי ארד עמך הוא בבחינת גילוי שכינה בגלות שהוא ע"י התורה לבד].

ולפי"ז אתי שפיר מה שכתב הרמב"ם שם במשיח שאם יעמוד מלך עוסק בתורה כדוד אביו וכו', ונחשבו עוד מעלות, אך העיקר החשוב ע"י שעוסק בתורה [ואפשר דמש"כ כדוד אביו, היינו שיהיה עוסק בתורה לשמה וכמשנ"ת לעיל שאמר דוד בלילה נגדך היינו שהשכינה מדברת כנגדו], נמצא שפיר שזה נחשב גאולה ע"י הקב"ה וכדאיתא במדרש הנ"ל מהפסוק קל ד' ויאר לנו.

משא"כ הגלות הזוה, ואין לך בן חורין אלא מי
שעוסק בתורה.

ולפי"ז גם יציא"מ נחשב כגאולה קיימת אע"פ שיש
בחינת גלות עוד, דכיון שזכינו לקבלת תורה אנו
נקראים גאולים, כי במצרים היינו עבדים בחפצא,

מזלא טבא

אנו משגרים ברכת מזל טוב קדם פני ידידנו האהוב, הרבה הגאון
המופלג בתורה וביראה, ומקבל את פני כל אדם בסבר פנים יפות,
מעמודי התווך דקהלתינו הק'

ה"ה הרב זעליג מערצבאך שליט"א

נין למרן רבינו הגדול ראש הישיבה שליט"א
לרגל הולדת בנו הרך הנימול יצחק אייזיק נ"י למז"ט ובשעטומ"צ
ויה"ר שכשם שנכנס לברית כן יכנס לתורה לחופה ולמעשים טובים,
ויזכה רוב נחת ממנו מכל יוצ"ח שיח' מתוך הרחבת הדעת אמן

המברכים בלו"נ

איחוד בני קהלת הרמה בירושלים תובב"א

מערכת "פניני הרמה"